

Gecatalogeerd onder de noemer 'sportparticipatie'

➤ PIET VAN DER SYPT

Samen met de sportsector voert de Vlaamse overheid een 'Sport voor Allen'-beleid. Omdat dicht bij de woonplaats en in de eigen omgeving kunnen sporten en bewegen een succesfactor is voor sportparticipatie, is de lokale sportdienst dan ook de meest ideale speler om het Vlaamse beleid over die materie te implementeren op het lokale niveau. Dit naast het sporten in clubverband. Als concrete invulling van dit beleid dient elk lokaal sportbeleidsplan onder meer een hoofdstuk te bevatten over andersgeorganiseerde sporten en over diversiteit & toegankelijkheid.

Deze twee thema's in kwestie worden door het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid vzw (ISB) onder de noemer 'sportparticipatie' gecatalogeerd. Het uitschrijven en uitvoeren van deze twee hoofdstukken zorgt er mee voor dat er permanente aandacht is voor het overtuigen van niet-sporters om dat wel te doen, en voor het betrekken van kansengroepen bij het lokale sportgebeuren. Zeer belangrijke doelen die elke lokale sportdienst dient te stellen en bewerkstelligen.

DREMPELVERLAGEND TE WERK GAAN IN DE SPORT

Om een laagdrempelig sport- en beweegaanbod te voorzien, is het aangewezen om integraal verschillende drempels aan te pakken. Niet-participeren gebeurt niet (alleen) omwille van de financiële drempel. Ook sociale, culturele en andere drempels spelen een rol: 'Zal ik daar iemand kennen?' of 'Welke kleren moet ik aandoen om te sporten?'. Bovendien zullen initiatieven om de financiële drempel weg te werken niet effectief zijn als er geen aandacht is voor de andere drempels. Gezien de samenhang van drempels en het netwerk van uitsluitingmechanismen is het ook aangewezen om een integrale aanpak op het vlak van de verschillende werkingsdomeinen van de sportdienst te voorzien. Zowel bij de exploitatie van sportinfra-

structuur als in de communicatie, het aanbod en de begeleiding moet er aandacht zijn voor de bijzondere aanpak.

Het wegwerken van drempels tot sportparticipatie is best een onderdeel van een algemeen laagdrempelig aanbod om alle niet-participanten aan te zetten tot sporten. Ongetwijfeld hebben initiatieven op het vlak van communicatie, een vindplaatsgericht aanbod... ook effect op de promotie van sport in het algemeen. Zo is het opmaken van een nieuwe folder met heldere, duidelijke informatie en verstaanbare afspraken voor iedereen nuttig.

Bij de opmaak van de sportbeleidsplannen en in de eerste jaren van uitvoering werd door de aandacht voor het thema toegankelijkheid deze uitdaging uitgediept. Zo werd het onder meer duidelijk dat drempelverlagende acties die enkel focussen op het verlagen of wegnemen van een hoge deelnameprijs niet voldoende waren om (meer) mensen in armoede te bereiken. Ook het bestaande aanbod van de sportdiensten, waar traditioneel een stevige aanwezigheid van deelnemers uit de middenklasse te vinden is, diende uitgebreid of aangepast te worden om een betere doorslag te krijgen van de lokale bevolkingssamenstelling. Door er bijvoorbeeld in te slagen om een sportkamp meer heterogeen samen te stellen, kan je daarna toewerken naar andere doelen die sport met zich kan meebrengen, zoals sociale activering of het empoweren van mensen.

INTEGRAAL BELEID: SPORT SPRINGT OP DE KAR

Wat zeker aan te raden is om meer aandacht te besteden aan bepaalde doelgroepen, is om zowel langs de aanbod- als de vraagzijde van het sportaanbod inzet te tonen om elkaar beter te leren begrijpen. Wederzijds begrip kan wantrouwen, kwaadheid... vermijden bij mensen uit een bepaalde doelgroep en helpen tegen gevoelens van ongeduld en onvermogen in de samenleving in het algemeen.

Door deze ingesteldheid kan er in en door sport ook werk worden gemaakt van sociale activatie, integratie, emancipatie... Zeker in het kader van het realiseren van een integraal beleid kunnen en willen sportdiensten absoluut hun steentje bijdragen. Maar natuurlijk mag er van sport niet alles worden verwacht: sport emancipeert of integreert niet zomaar! Onder meer voor het inzetten van de nodige expertise, een kritische succesfactor, kan en mag een sportdienst niet alleen staan. Een geïntegreerde inzet van beschikbare knowhow, personeelsleden, middelen en actief samenwerken met de verwante (vrijtijds-)diensten is dan ook noodzakelijk.

Het is daarom aangenaam te constateren dat er ook in de Lokale Netwerken Vrijtijdsparticipatie de nodige aandacht aan sport wordt besteed. In sommige constellaties ligt zelfs het belangrijkste accent op sport. Een vaststelling die enkel aan te moedigen en toe te juichen is.

ISB STIMULEERT, MOEDIGT AAN EN ONDERSTEUNT ZIJN SPORTDIENSTEN

ISB neemt, kaderend in zijn rol als ledenvereniging en kenniscentrum van de lokale sportsector en zoals bepaald in de beheersovereenkomst met de Vlaamse Overheid, de taak op om sportdiensten die moeite hebben met het realiseren van hun sportbeleidsdoelstellingen naar enkele specifieke doelgroepen toe, te coachen en te begeleiden. Zo konden de leden onder meer bij ISB terecht voor meer informatie en vorming tijdens twee trefdagen sportparticipatie, een trefdag op wielen over andersgeorganiseerd sporten en de nodige keuzesessies tijdens het jaarlijkse ISB-congres. Ook via de website, de elektronische nieuwsbrief (ISB-zine) en specifieke artikels in het Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer werden de lokale sportdiensten verrijkt met informatie over de nieuwe thema's.

Er wordt ook steeds gevraagd aan de ISB-leden om over het muurtje te durven kijken. Te rade gaan bij collega's in de omliggende en/of vergelijkbare steden en gemeenten kan op een eenvoudige manier leiden tot een verruiming van de visie die in de dienst aanwezig is. Door participatiethema's ter sprake te brengen bij de samenkomst van de eigen buurtsportdiensten/regiosportdiensten, creëert men vanzelf een platform om te delen. Ook de grenzen die aanwezig zijn tussen de diensten en collega's in de eigen gemeente worden meer en meer overschreden of zelfs bijna helemaal weggehaald. Een trend die zeker en vast kansen biedt om tot een hogere vrijetijdsparticipatie van bijvoorbeeld mensen in armoede te komen.

PARTICIPATIE VOOR DUMMIES: KRACHTDADIGE BEGELEIDINGSTRAJECTEN

Een vijftiental sportdiensten, versterkt met een lokale sociale partner, namen deel aan een krachtdadig begeleidingstraject over 'sport en armoede' of over 'interculturaliseren in de lokale sportsector'. Een van de resultaten van het eerstgenoemde traject, de publicatie 'Samen 'n koffie en dan actie!', is trouwens gratis te raadplegen en te downloaden via de ISB-Kennisbank. De publicatie bundelde negen praktijkverhalen over sport, bewegen en mensen in armoede.

De kracht van beide trajecten zat hem onder meer in de samenwerking tussen beleidsdomeinen en de gezamenlijke inzet van expertise. ISB haalde namelijk enkele stevige partners mee aan boord om het doel te bereiken. Zo waren onder meer het Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen, Dēmos en de8 enkele uitstekende medespelers in deze opdracht.

Maar de mooiste resultaten van deze begeleidingssessies waren te rapen in en om de lokale sporthal, op het buurtpleintje, aan de koffietafel van een lokale vereniging... De geselecteerde sportdiensten die met goesting en samen met de meest geschikte partner(s) aan de slag gingen, hebben allemaal iets kunnen veranderen op het lokale vlak. Een verandering die echt een verschil maakte en voor een positieve vibe zorgde!

Ook de eigen visie en het persoonlijke referentiekader van de lokale sportwerkers werden geprikkeld en uitgebreid. Dit zorgde direct voor veel meer gedragenheid voor elk lokaal project dat werd uitgevoerd. Door de nieuwe kennis en (goede) ervaringen zal er in de toekomst een blijvende en steeds groeiende aandacht zijn om een echt Sport voor Allen-beleid te bewerkstelligen en uit te voeren op lokaal niveau!

LESSEN UIT DE MONITORING

De Vrije Universiteit Brussel, vakgroep Sportbeleid en -management, voerde onder leiding van Marc Theeboom een monitoring uit van de effecten van het decreet lokaal Sport voor Allen-beleid. Dit onderzoek deed de VUB in opdracht van het Bloso. Het betrof een studie met de focus op de effecten op het vlak van de bevordering van de diversiteit en het verhogen van de toegankelijkheid van sport voor kansengroepen binnen de gemeente (hoofdstuk 3 van de sportbeleidsplannen), met speciale aandacht voor mensen met een beperking, financieel kansarmen, senioren en personen van etnisch diverse origine.

Door een praktijkonderzoek bij maar liefst zestig sportdiensten kwamen de onderzoekers tot resultaten en beleidsaanbevelingen. Het hoofdstuk 3 betekent voor heel wat gemeenten een meerwaarde waar de sportdiensten positief tegenover staan, ondanks dat het voor velen een gloednieuw gegeven was. Het zorgde namelijk voor kansen tot netwerking, verruiming van het aanbod, focuswijziging, kenniscroei en visieverbreiding.

We kunnen de aanbeveling van de onderzoekers aangaande een essentiële factor in dit verhaal, samenwerking, enkel onderschrijven! Doordat sportdiensten met personen met expertise over en in de doelgroepen rond de tafel zaten om te plannen en uit te voeren, werd er heel wat kennis over deze nieuwe thema's in de sport binnengehaald. En dat zonder daar zelf specifiek naar op zoek te moeten gaan. Door deze multisectorale kennisdeling kon ieder voor zich er beter van worden.

Het betrekken en inschakelen van essentiële tussenschakels en vertrouwenspersonen kan soms de beste manier zijn om binnen een bepaalde doelgroep voet aan de grond te krijgen als sportdienst. Door meer aandacht te besteden aan het proces en het uitbalanceren van het netwerk, kunnen heel wat meer zaken daadwerkelijk worden gerealiseerd. Natuurlijk is in die context het maken van duidelijke afspraken dermate belangrijk, dit om geen verkeerde verwachtingen te creëren en steeds een duidelijk einddoel voor ogen te hebben.

Het is ook van belang om specifieke gegevens en statistieken in functie van de beleidsbepaling en effectieve uitvoering, met als doel het bereiken van kansengroepen te verhogen, op een doordachte en efficiënte manier te gaan bekijken en analyseren. Inspelen op een duidelijk statistisch gegeven in een bepaalde wijk of leefomgeving is zeker en vast belangrijker dan enkel voortborduren op cijfers en tabellen over de volledige populatie in de gemeente.

De bepaling en het uitschrijven van doelstellingen, en de bijbehorende resultaten en effecten, zijn in dit thema, zoals de onderzoekers onder meer besloten, niet zo'n evidente zaak. Ondersteuning op het vlak van voorbeeldindicatoren, bruikbaar op maat van de lokale situatie, en referentiemateriaal is wenselijk.

ZIJ ZIJN GROOT EN IK IS KLEIN

Het Calimero-effect is in heel dit onderwerp natuurlijk nooit ver weg. Sportdiensten van kleinere gemeenten hebben het, door het ontbreken van lokale verenigingen die werken met en voor de door de Vlaamse Overheid afgebakende doelgroepen, niet altijd makkelijk om de doelstellingen rond toegankelijkheid en diversiteit uit te voeren.

Desondanks hebben enkele sportdiensten uit ietwat kleinere gemeenten toch hun doelen bereikt. Door zeer doordacht en efficiënt hun netwerk uit te bouwen en in te schakelen werden er zaken bereikt die anders niet zouden worden bereikt. Deze aanpak vraagt naast de nodige tijdsinvestering ook een degelijke procesbegeleiding en -coaching. De kleinere sportdiensten die participeerden aan het ISB-begeleidings- en coachingtraject rond mensen in armoede, bewezen dan ook met vrucht dat wie klein is ook grootste dingen kan realiseren!

Een aanbeveling is om in de toekomst te focussen op echte sociale correctie, in plaats van door Vlaanderen doelgroepen af te laten bakenen. Op die manier kan elke lokale sportdienst zijn beleid voeren op maat van de lokale context. Het creëren van die algemene sociale correctie van en in het sportaanbod kan en mag zeker een essentiële doelstelling zijn waar naartoe kan worden gewerkt vanuit het lokale sportgebeuren.

DE TOEKOMST VAN HET LOKALE SPORTBELEID: UITDAGINGEN VOOR DE SPORTDIENSTEN

Door de goedkeuring van het decreet Planlastvermindering en de nieuwe beleids- en beheerscyclus voor lokale besturen liggen er heel wat uitdagingen te wachten voor de lokale sportdiensten. Het decreet Planlastvermindering creëert een kader voor vereenvoudigde plan- en rapporteringverplichtingen voor gemeenten om in te spelen op Vlaamse beleidsprioriteiten, gekoppeld aan subsidies. Dit decreet beoogt niet alleen een administratieve vereenvoudiging maar ook een cultuurverandering, waarbij Vlaanderen stuurt op hoofdlijnen en gemeenten autonoom zijn voor de invulling. Dit betekent dat het decreet Sport voor Allen voor de komende gemeentelijke legislatuur zal moeten worden aangepast. Daarnaast is er de beleids- en beheerscyclus, die gemeenten een nieuw instrumentarium biedt om voor de volgende legislatuur 2014-2019 lokaal op maat van eigen noden te plannen, rapporteren en budgetteren. De focus ligt op het uitstippelen en voeren van een integraal beleid.

Het opmaken van één meerjarenplan door lokale besturen voor alle beleidsdomeinen biedt zonder twijfel kansen voor een meer integraal en transversaal beleid. Op het vlak van een

toegankelijk en divers sportparticipatiebeleid is dit zeker een positieve randvoorwaarde. Deze aanpak geeft daarbij ook mogelijkheden om via gedeelde expertise van verschillende diensten in te zetten op sport als middel. Het zal echter belangrijk zijn om te bewaken dat sport, in de vorm van een gezonde sportieve vrijetijdsbesteding, zijnde sport als doel op zich, een belangrijke beleidsprioriteit blijft voor gemeentebesturen. Zowel voor de invulling van Vlaamse beleidsprioriteiten voor sectorale subsidies als op lokaal vlak met de beleids- en beheerscyclus zal bovendien meer in termen van effecten en resultaten moeten worden gedacht.

ONDERTUSSEN OP HET VELD...

Sportdienst Ronse buigt plannen om tot realisaties

De sportdienst van Ronse nam samen met nog enkele andere geselecteerde sportdiensten deel aan het ISB-begeleidingstraject in het kader van de uitvoering van de tussentijdse evaluatie van hun sportbeleidsplan. Op die manier kon ISB, onder meer met de tips die de deelnemende sportdiensten aanreikten, goede praktijkvoorbeelden en ervaringen delen.

In zijn evaluatie van het hoofdstuk 'ondersteuning en stimulering van de toegankelijkheid tot sport en de diversiteit in sport' kwam de sportdienst van Ronse tot de vaststelling dat het plan om meer maatschappelijk achtergestelde jongeren toe te leiden naar de eigen initiatieven van de sportdienst zeker voldoende is gerealiseerd. Onder meer door de invoering van een vrijetijdspas in de stad, in september 2010, en door het vrijhouden van enkele plaatsen op de inschrijvingslijsten van de sportkampen, merkte men een stijging.

Het actief betrekken van moeilijker te bereiken doelgroepen bij het sportbeleid van de stad is een strategische doelstelling waar men ook op inzet in Ronse. Uit de tussentijdse evaluatie bleek dat dit doel deels is gerealiseerd. Onder meer door de uitbreiding van de buurtsportwerking zijn er enkele positieve stappen gezet. Door naast jeugd ook volwassenen en senioren te bereiken in meer buurten dan voorheen, is er zeker potentie om op termijn deze doelstelling volledig te realiseren.

VGC sportdienst zet in op laagdrempelige visualisatie van het aanbod

De sportdienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) is elke dag in de weer om zo veel mogelijk Brusselaars op een kwaliteitsvolle manier te laten bewegen en sporten, en dit bij voorkeur in een Nederlandstalige omgeving. Om het bestaande aanbod te promoten, verspreidt de VGC sportdienst al jarenlang een sportgids. De jongste editie was bijna 140 pagina's dik en stond bol van de nuttige sportinformatie.

Doordat de sportdienst merkte dat sommige (anderstalige) ouders en hun kinderen jonger dan zestien iets moeilijker hun weg vonden in de bestaande informatiekanaalen, werden er onlangs een 'sportkaart' van heel het Brussel Hoofdstedelijke Gewest en vier deelkaarten boven de doopvont gehouden.

Deze visualisatie van het sportaanbod is een eenduidig informatiekanaal dat daarenboven aantoont dat er in de directe school- en woonomgeving meer Nederlandstalig sportaanbod is dan vaak wordt gedacht. Ook de factor mobiliteit werd niet vergeten. Zo werden onder meer de metrostations ook mee opgenomen op de kaart

Het is de bedoeling dat de kaart onder meer wordt verspreid via scholen, oudergroepen, gemeenschapcentra, lokale welzijnsorganisaties, WMKJ's en initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang. Op die manier hoopt de VGC sportdienst om meer min-zestienjarigen toe te leiden naar een sportieve vrijetijdsbeleving.

Sportdienst Putte zet de doelgroep in beweging

De sportdienst van Putte zorgt voor het sportieve beleid in deze zestienduizend inwoners sterke Kempengemeente. Bij de opmaak van zijn sportbeleidsplan voor de periode 2008-2013 vermeldde de sportdienst dat hij initiatieven ging nemen om maatschappelijk kwetsbare inwoners uit de gemeente aan het sporten en bewegen te krijgen. Hij zette hier, onder meer door de deelname aan het ISB-begeleidingstraject 'Sport en Armoede', samen met een medewerker van het lokale OCMW hard op in en behaalde een prachtig resultaat.

Doordat de verantwoordelijke sportpromotor, samen met een medewerker van het OCMW, zelf naar de doelgroep toe stapte voor een warm gesprek van mens tot mens, kreeg de realisatie van de plannen direct een goede start. Het vertrouwen tussen vraag- en aanbodzijde in dit verhaal steeg, en bleek een stevige basis waarop het project verder kon groeien.

Door samen te doen, samen te leren en door een gestructureerde persoonlijke aanpak en benadering werd een groepje deelnemers overtuigd om wekelijks langs te komen in de fitnessruimte van het gemeentelijke sportcentrum. Door de persoonlijke aanpak die van bij het begin werd gebruikt, kon de sportpromotor de deelnemers echt laten genieten van deze beweeg- en sportmomenten.

BIOGRAFIE

Piet Van der Sypt is medewerker sportparticipatie bij het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB vzw).

In 2007 ging het nieuwe decreet op het lokale 'Sport voor Allen'-beleid in voege. Naast de thema's 'ondersteuning van sportclubs', 'ondersteuning van andersgeorganiseerde sport' en 'sportinfrastructuur' moest er invulling worden gegeven aan het thema 'diversiteit en toegankelijkheid'. Met dit laatste thema wil de Vlaamse Overheid de lokale sportdiensten aanzetten om een sociale correctie aan te brengen: gerichte inspanningen doen om mensen die nog niet aan sport doen en hier minder kansen toe hebben toch te betrekken bij het sportaanbod; zo vormen onder andere mensen die in armoede leven een specifieke doelgroep.

Lokale sportdiensten dienen telkens per 1 september een jaarlijks verslag neer te leggen bij de bevoegde dienst en personen van Bloso.

In het derde jaar van de sportbeleidsplanperiode, in kwestie 2010, dient er een tussentijdse evaluatie te worden uitgevoerd. De evaluatie dient dus te handelen over de jaren 2008, 2009 en 2010. Het indienen van deze evaluatie dient te gebeuren samen met het jaarlijkse verslag van 2010. Per 1 september 2011 wenst de afdeling subsidiëring van Bloso alles ontvangen te hebben.

Bij de tussentijdse evaluatie van het sportbeleidsplan dient op z'n minst te worden nagegaan of de beleidseffecten en resultaten per doelstelling (strategisch en operationeel) zijn gehaald en of de doelstelling wordt behouden, bijgestuurd of geannuleerd. Bij wijzigingen (bijsturen of annuleren) van de doelstellingen dringt het (gedeeltelijk of volledig) bijsturen en mogelijk herschrijven van het sportbeleidsplan zich op.